

ПОРІВНЯННЯ МИТНИХ СИСТЕМ УКРАЇНИ ТА СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглянуто організацію митних систем України та Сполучених Штатів Америки. Авторами здійснено порівняння проведення митної політики цими двома державами.

Ключові слова: митна система, митна політика.

Abstract

Organization of the customs systems of Ukraine and the United States of America is researched in the paper. The comparison of the customs policy of these two countries is made by the authors.

Keywords: customs system, customs policy.

Вступ

Сьогодні, зважаючи на динамічні процеси глобалізації, митна система є важливим та невід'ємним аспектом функціонування будь-якої держави. Розробка чіткої та раціональної митної політики має стати одним з найважливіших завдань державної політики України, оскільки це дозволяє вирішити багато проблем на шляху розбудови демократичної, соціальної та правової держави. Допомогою в цьому завданні може слугувати досвід розвинених країн, лідерів світового співтовариства, зокрема Сполучених Штатів Америки.

Результати дослідження

Цікавою є історія встановлення митної системи та розвитку митної політики США, в якій правотворчість була найважливішою формою реалізації митної політики. Варто відзначити те, з якою важливістю та відповідальністю американські лідери підійшли до створення правового регулювання митної політики. Адже в митному праві відбивалися і в нормативному порядку закріплювалися політичні ідеї щодо розвитку економічної могутності цієї держави.

Так, першою нормою, покладеною в основу правового регулювання митної політики США, є Тарифна угода від 04.07.1789 р., яку підписав президент Дж. Вашингтон. Вона встановила загально визнані всіма штатами американської федерації тариф і систему збору мит, що дозволило "батькам-засновникам" США оголосити цей правовий акт "другою декларацією незалежності" [1].

Після прийняття Першої тарифної угоди розпочалася діяльність Митної служби США. Незабаром Конгрес США заснував митні округи і наділив митників правом збирати мито з товарів та інших оподатковуваних предметів, що переміщуються через кордон США. Митна служба перебувала під контролем Міністерства фінансів, яке утворив особистий ад'ютант першого американського президента О. Гамільтон. Цей урядовець став першим американським митником. Він домігся того, що майже 125 років, аж до прийняття першого федерального законодавства з прибуткового податку (1913), лише митна служба США поповнювала американську казну. І навіть нині дохід від мита є другим за розміром надходженням до федеральної казни.

У Тарифній угоді 1930 р. було зафіксовано, що американська митна політика здійснюється за такими трьома напрямками:

- 1) встановлення і збір мита з імпортованих товарів;

- 2) запобігання підробкам товарів і контрабанді;
- 3) контролювання перевізників, людей і товарів, які прибувають на територію США та залишають

ii.

Варто зазначити, що всі три напрямки є рівноцінними. На противагу українська митна політика функціонує за певним виробленим курсом, не реалізуючи загально прописані напрямки своєї діяльності.

Після терористичного акту 11 вересня 2001 р. у Нью-Йорку, коли було знищено найкращу американську митницю, відбулась ідеологічна перебудова митної служби США на чолі з президентом Дж. Бушом. У результаті виникла Митно-прикордонна служба США, яка функціонує й сьогодні. Основною її метою є недопущення проникнення терористів і зброї на територію США. Служба тісно співпрацює з імміграційною і митною поліцією США, аби запобігти незаконному переміщенню наркотиків, товарів, зброї та людей на американську територію. Таким чином, саме напрямком всебічного захисту стає одним з головним у митній політиці США. На жаль, в Україні цьому напрямку приділяється не так багато уваги й значення.

Митно-прикордонна служба (CBP - United States Customs and Border Protection) належить до Департаменту національної безпеки США й об'єднує Бюро митного й прикордонного захисту, Службу імміграції, Прикордонний Патруль, інспекторів деяких галузей. Загалом діяльність з охорони 300 портів і наземних, повітряних і морських кордонів США виконують щодня 56 000 співробітників митно-прикордонної служби, серед яких власне митників близько 20 000 осіб.

Історія митної системи в Україні формувалась значно пізніше, ніж у США, під тиском вагомих проблем, пов'язаних із виходом України зі складу СРСР, становленням самостійної держави та переходом вітчизняної економіки від адміністративно-командного типу до ринкової моделі. Кордони із пострадянськими державами перетворились на умовні межі, що не відповідало економічним інтересам України. Таким чином, значною мірою зросли загрози незаконної торгівлі небезпечними та шкідливими товарами, різних видів шахрайства та контрабанди на кордоні. Ці загрози залишаються й сьогодні.

Указом Президента України № 1 від 11 грудня 1991 р. було створено Державний митний комітет України, котрий фактично стає першим центральним органом державної виконавчої влади у митній сфері, підпорядковуючись Кабінету Міністрів України. Митний кодекс України було затверджено 12 грудня 1991 р., відповідно до якого національна митна політика була спрямована на формування ринкової економіки та активізацію зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання. 29 листопада 1996 р. було створено новий центральний орган виконавчої влади у митній сфері на базі Державного митного комітету України - Державну митну службу України [2].

Надалі було зроблено вибір на користь пріоритетизації фіскальної функції задля нарощення обсягів надходжень до державного бюджету. З цією метою 24 грудня 2012 р. відбулось об'єднання митної та податкової служби та утворено Міністерство доходів і зборів. Сьогодні ж самостійно та окремо працюють Державна митна служба та Державна податкова служба, проте фіскальна функція залишилась ключовою у митній політиці країни.

Порівняння основних засад функціонування митних систем двох держав подано в таблиці 1.

Таблиця 1 - Порівняльна характеристика митних систем за критеріями (складено автором з використанням джерел [3], [4])

Критерії	Україна	США
	Зміст	
Види митних платежів та їх розмірів	Мито, акцизний збір, податок на додану вартість	Мито (Duty), ПДВ (VAT), збір 21% з імпортованих товарів на утримання митної служби, збір на вантажні автомобілі, контейнери й вагони, що в'їжджають або ввозяться на територію США
Товари звільнені від сплати митних платежів	Лікарські засоби, вироби медичного призначення, товари морського промислу, культурні цінності, сировина для виробництва підакцизних товарів, предмети культового призначення, дорогоцінні метали для НБУ, трамвайні вагони, тролейбуси, автобуси та інші	Північноамериканська угода про вільну торгівлю скасовує мито на значну частину товарних груп для країн-учасниць. Під безмитний режим потрапляють українські товари: мінерали, будівельні матеріали, ювелірні вироби, деякі види С/Г продукції

	товари (98 позицій згідно з Класифікатором*)	
Розгалуженість митної системи	Митну політику визначає Міністерство фінансів України, реалізовує Державна митна служба України – центральний орган виконавчої влади, що координується Кабінетом Міністрів України	Митні органи США належать до Міністерства національної безпеки США, мають свої структури й становлять Митно-прикордонну службу
Організаційна структура митної системи	Найвищі органи управління України (Президент, Верховна Рада, Кабінет Міністрів) та органи виконавчої влади. Апарат Державної митної служби складається з управління та установи ДМСУ, регіональних митниць (митниці, митні пости), митниць прямого підпорядкування	Митно-прикордонна служба США об'єднує цілий ряд агенств: імміграційна служба, Бюро митного й прикордонного захисту США, яке є однією з найбільших агенцій Міністерства безпеки; а також митна поліція, інспектори, фахівці різних сфер діяльності
Інструменти регулювання митної діяльності	Тарифні (мито, тарифна квота), нетарифні (квотування, ліцензування, добровільні обмеження, ембарго, технічні бар'єри, державні закупівлі, субсидії, експортне кредитування, демпінг)	Тарифні (митні тарифи - The Harmonized Tariff Schedule), нетарифні (квотування, ліцензування, експортні сертифікати, технічні бар'єри)
Ліцензія на ввезення товарів	Товари, що можуть містити озоноруйнівні речовини: фарби, лаки, барвники, деякі засоби для гігієни, косметичні препарати, мастильні матеріали, дезінфекційні засоби, лікарські засоби та інше	Алкогольні напої, товари рослинного та тваринного походження, ліки, вогнепальна зброя, боєприпаси, нафтопродукти та інші. Об'єкти застосування додаткових норм: текстиль, одяг, транспортні засоби, радіо та телевізори, медичне обладнання
Митні режими	Імпорт, реімпорт, експорт, реекспорт, транзит, тимчасове ввезення, тимчасове вивезення, митний склад, вільна митна зона, безмитна торгівля, переробка на митній території, за межами митної території, знищення, відмова на користь держави	Поділяються на кінцеві (імпорт, експорт) та призупинені (транзит, митний склад, внутрішня обробка, зовнішня переробка, переробка під митним контролем, тимчасовий імпорт. Інші напрямки: вільна зона, магазини duty-free, реекспорт, знищення, відмова на користь держави
Митне оформлення	1. подання митному органу митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та документів, необхідних для митного оформлення; 2. засвідчення митним органом прийняття товарів, транспортних засобів та документів на них до митного оформлення. Здійснюється шляхом проставлення відбитків відповідних митних забезпечень	Складається з двох етапів: 1. заповнення протягом 5-ти днів відповідного формуляра, необхідного для оцінювання розміру мита митним агентом; 2. заповнення протягом 10-ти днів імпортного досьє, за яким митна служба визначає належний до сплати розмір мита. На документах вказується двозначний код, що полегшує контроль над товарами
Найсуттєвіші проблеми	Контрабанда, ухилення від сплати платежів, подання неправдивих заяв	Нелегальна імміграція, імпорт та експорт товарів без відповідного дозволу
Види відповідальності за порушення митних правил	Адміністративні стягнення: попередження, штраф, конфіскація	Штрафні платежі в розмірі 10% від вартості товарів, знищення

Види відповідальності за контрабанду	Предмети контрабанди підлягають конфіскації	Конфіскація, арешт, позбавлення волі
Участь у митних організаціях або договорах	Є членом Всесвітньої митної організації, угоди про вільну торгівлю з країнами СНД, Грузією, Чорногорією, Македонією, Канадою	Належали до Північноамериканської зони вільної торгівлі (NAFTA, North American Free Trade Agreement). Угода між Канадою, Мексикою і США діяла з 1992 року. Наразі умови угоди переглядаються діючим президентом США
Виключна особливість	Митна система та митна політика орієнтована здебільшого на поповнення державного бюджету. Митне законодавство складне, деякі положення якого можуть трактуватись по-різному. Це створює можливості для зловживань.	Митна система та митна політика спрямована на захист території й населення країни. Так, митним законодавством запроваджено досить суворі правила, які усувають можливість зловживань без відповідальності.

* Класифікатор звільнень від сплати митних платежів при ввезенні товарів на митну територію України

Висновок

Митну політику в Україні наразі розглядають як найважливіший засіб поповнення державної скарбниці, що відрізняється від мети митної політики розвинених країн світу. Американський досвід державотворення впевнює в тому, що митна політика є системою політико-правових, економічних, організаційних та інших широкомасштабних заходів, спрямованих на реалізацію і захист державних економічних інтересів. Митні системи України та США мають багато розбіжностей, насамперед це вбачається у меті митної політики, в обґрунтованості й доступності митного законодавства, в суворості його дотримання, стану організації. Зрозумілим є те, що використання аналогічної митної системи, як у США або будь-якої іншої держави, неможливе, зважаючи на особливості країн, проте врахування їх досвіду є вкрай важливим.

Список використаних джерел

1. Калашников В. М. Правові та організаційні засади митної політики США / В. М. Калашников // Правова позиція 2016. – №1 (16). – С. 59–67.
2. Мельник О. Г. Історія розвитку митної системи України: ключові проблеми та здобутки в умовах європейської інтеграції / О. Г. Мельник, М. Є. Адамів, А. В. Тодошук // Економіка та держава. – 2018. – №10. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/10_2018/3.pdf
3. Митний кодекс України. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
4. Гуцул І. А. Митна політика зарубіжних країн: навч. посіб. / І. А. Гуцул - Тернопіль: ТНЕУ, 2018. – 198 с.

Бондарчук Аліна Віталіївна – студентка групи МЗД-176 факультету менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: alya.bondarchuk.2017@gmail.com

Вітюк Анна Валеріївна – доцент кафедри менеджменту, маркетингу та економіки Вінницького національного технічного університету.

Bondarchuk V. Alina – Faculty of Management and Informational Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: alya.bondarchuk.2017@gmail.com

Anna V. Vitiuk – Department of Management and Modeling in Economics of Vinnitsa National Technical University.